

Pedra de toc: la roda dels batlles

Joan-Ramon Corts i Salvat

Davant la problemàtica suscitada per la decisió consistorial d'asfaltar els carrers cèntrics de la població que actualment es troben empedrats, la redacció de «LO FLOC» ha cregut convenient de donar l'oportunitat per exposar i raonar la seva postura en vers el tema als batlles que han passat per la Casa Gran i que, naturalment, són bons coneixedors de la tasca municipal en general. Tots els ex-alcaldes i l'alcalde actual han expressat documentalment la seva opinió i per la nostra banda els hem plantejat tres preguntes, que si són contestades amb més o menys precisió, això sols és el reflex de l'àmplia llibertat d'expressió que de sempre ha caracteritzat la nostra revista.

Les preguntes que hem efectuat són les següents:

1. *Què pensa del projecte de l'Ajuntament d'asfaltar els carrers dels casc antic de la vila actualment empedrats?* Aquesta pregunta pel que fa a l'actual alcalde de Riudoms, Humbert Mallafrè, promotor del projecte, s'ha transformat en: *Per quins motius el consistori que Vostè presideix ha arribat a prendre l'acord d'asfaltar els carrers ara amb llambordes?*
2. *Com interpreta la interposició de recursos o al·legacions a l'esmentat projecte?*
3. *Durant el seu pas pel Consistori, s'ha pres alguna mesura per amillaror o per fer el manteniment de l'actual empedrat?*

Bonaventura DOMÈNECH i HUGAS

Alcalde de Riudoms en el període 1944-1950.

El Sr. Domènech ens va atendre molt cordialment al seu domicili de Tarragona i pel que fa al tema ens digué que: «no coneixent tècnicament i administrativa el projecte no considero oportú opinar ni en un sentit ni en un altre».

Francesc DOMINGO i FONTBOTÉ

Alcalde de Riudoms els anys 1950 al 1953.

«L'opinió meva referent a la pavimentació damunt de les llambordes és que no, a causa d'algunes referències en pobles propers que no han donat resultat i veig que aquelles de moment estan en bon estat.

En segon lloc vaig viure els sacrificis dels amics que aleshores representaven Riudoms i l'esforç que tot el poble va fer per a la portada de les aigües, el clavagueram, l'empedrat, les escoles i, fins i tot, el camp de futbol. De tot això me'n sento gelós. Només voldria que es pensés bé abans d'embarcar el poble amb pressupostos desorbitats, cas que llavors fou tot el contrari, més en compte, que es van fer aquestes millores gràcies a un fill distingit de Riudoms».

Enric CASTRO i CASANOVAS

Alcalde en els períodes 1953-57 i 1965-1971.

«Quan vaig ser alcalde per primer cop el poble de Riudoms no tenia cap classe de pavimentat: només hi havia una zona a l'Arenal de pedres i al carrer del Toda unes llambordes al mig per tal d'evitar el corriment de la terra. Aleshores vàrem creure oportú que valia la pena de començar la pavimentació i la modernització dels carrers. Això comportava unes obres d'infraestructura prèvies, perquè pràcticament no teníem clavagueram, el servei d'aigua de l'antiga mina del Comú era molt vell, moltes cases no desaiguaven a les clavagueres (treien barrals de comuna i una vegada l'any anaven a tirar-los al mas). La situació de Riudoms era doncs molt primitiva. D'aquí vingué la necessitat d'una infraestructura idònia: fer la xarxa de clavagueres, portar l'aigua del pantà de Riudecanyes per uns conductes de subministrament nous (es feren uns dipòsits), i una vegada fet tot això empedrar els carrers. En aquells moments l'únic sistema que s'emprava era el de les llambordes, agafàrem un home que anava fent llambordes a la riera, crec que era de Maspujols o l'Aleixar, i ens en baixava carretades cada setmana o quinze dies i s'emmagatzemaven a Riudoms (cal tenir en compte que llavors no estava gaire regla-

mentada l'extracció dels àrids). Mentrestant s'elaboren uns projectes de pavimentació dels carrers cèntrics de la vila i se sotmeteren a informació pública, es donà una situació pintoresca: en fer la reunió per nomenar els membres de l'associació de contribuents per fer el repariment la gent es va mig amotinar, no volien les llambordes i el seu argument principal era que els animals cauriem i es trencarien les potes. Nosaltres teníem l'experiència de Reus en carrers amb pendent i no hi havia hagut cap mena de problema. Començarem fent un carrer, el del Toda, un dels més urgents; la gent va quedar tan admirada de la millora que suposà que automàticament vinguessin perquè es fes en més vials, aleshores es feren altres carrers i places: Major, Nou, Devall, Galanes, Arenal, la part baixa de la Muralla de la Font Nova, un bocí del Raval, plaça de l'Om. Des d'aquella època fins avui no s'hi ha fet res, com que és bastant sòlid es produeixen unes irregularitats, jo crec que l'Ajuntament de Riudoms dedicant-hi unes pessetes, posant-hi arena i utilitzant els serveis d'aquestos senyors de Reus que ho fan els carrers haurien quedat bé. De vegades les coses es fan i es calibra poc un ordre de prioritats, amb això no et vull dir que el Consistori ho faci amb mala intenció, ha pensat que pavimentant això es modernitzava, jo no sé fins quin punt això és vàlid. L'asfaltat té molts defectes, ja li vaig dir a l'alcalde i això es pot veure a Reus i a l'entrada venint de Tarragona i veurà el fàstig que és.

A mi em digueren que el projecte s'havia justificat amb la idea que les dones es trencarien les sabates i que les criatures ensopegarien i cauriem, si això és cert l'Ajuntament demostra una visió de «vuelo gallináceo» tan curta que ja no ho pot ser més, ja que l'Ajuntament ha de pensar que estem en un període d'evolució socioeconòmica tan important que de sabata de taló alt i prim d'aquí dos anys no en sobreviurà cap perquè la gent si convé es vestirà d'astronauta i no de senyoreta dels «vals de Viena». Pel que fa a les criatures hem ensopegat sempre a tot arreu. ¿Què serà del carrer Major quan estigui tot enquitranat, que serà una temptació per al motorista, les voreres seran més baixes i la gent ja en baixa prou ara? A veure si haurem de lamentar desgràcies en virtut de la velocitat que els carrers permetran. A Europa hi ha moltes ciutats importants que conserven vies importants fetes amb llambordes: París, Roma, etc. potser les han cuidades més. Poden dir-me que sóc part interessada, sembla que facin fora una millora que tu vas fer! m'he equivocat en moltes coses essent alcalde i he celebrat que hagin desaparegut, però això dels carrers considerava que s'havia fet per sempre mentre se'n tingué cura perquè el que volen fer costarà un dineral. De vegades hi ha un criteri, que és molt curt, que perquè no es perdi una subvenció fem una cosa que no sigui necessària, aleshores es tracta que l'Ajuntament gestioni de la Generalitat el canvi de destinació d'aquesta ajuda. Tot és qüestió de negociar-ho. Jo ja veia que passaria això per aquestes actituds que quan es diu una cosa en un Ajuntament... qui mana aquí? qui som nosaltres? és una reacció fins a cert punt molt humana. A més a Riudoms tenim un defecte capital que és el judici d'intencions, els

arguments «ad dominem»: qui fa això? aquell pallasso; què volen fer aquells desgraciats? això el que busquen és desestabilitzar la tranquil·litat del poble! El Consistori hauria de dir: aquestos estan equivocats per aquestes i aquelles raons per rebatre les al·legacions, cosa que no fan. A mi no em convenç que l'alcalde ni cap de l'Ajuntament digui que no es té en compte perquè és qüestió de dos o tres, ja que quan vaig firmar ja n'hi havia 10 o 15 i si no hagués sospesat la realitat de l'assumpte no hauria signat. Exigeixo a l'alcalde i a la resta del Consistori que respectin les persones i els criteris de les persones i que si volen governar el poble que ho facin amb raons i explicant els motius de llurs decisions, dient en què està equivocat el CERAP, el Grup de Joves i el grup de gent que han presentat escrit d'al·legació. Ja veurem si es fa això que passarà d'aquí tres anys, puix que ho deuran fer per la força de la decisió sobirana de l'Ajuntament tot i que ja ho tenien aprovat des de feia temps i sortí publicat un mal dia com és el 9 d'agost passat; els emplaçament dins d'aquest termini a veure si estan disposats a sostenir una revisió davant d'aquesta gent que s'hi ha oposat, quan vegin tot el poble ple de pagots, clots, llambordes que s'han mogut, muntanyes russes. A veure què passarà quan hi hagi una avinguda grossa, llavors l'Ajuntament haurà de respondre dels danys i perjudicis que hagi pogut ocasionar per unes coses fetes sense més ni més. Em fa gràcia que es molestin perquè es recorri quan la mateixa llei preveu les exposicions al públic dels projectes per si algú té res a dir-hi i de vegades s'han salvat de fer veritables disbarats.

Als projectes que existien per a la pavimentació resultava que hi havia una partida per al transport de les voreres existents fins aquell moment, eren aquelles pedres irregulars, semirodones, rosades i grogues; les quals s'havien de llançar a la riera. Se'ns suggerí que les podíem reaprofitar i les posàrem als corralons del Boter, Molons i de la Font. Per aquest motiu sorgí un conflicte amb el secretari, Santa Olalla, que deia que no era al projecte aquest canvi, però el Governador no va dir res. Valdria la pena que el CERAP fes un estudi de l'origen d'aquesta pedra, que vàrem posar a les travessies esmentades i al Rieró (aquest sí que està ben malament)». 13

Antoni FOLCH i BAGES

Alcalde de Riudoms de 1957 a 1960.

Tinent d'alcalde en el període 1953-1957.

«Crec que l'alcalde i els altres de l'Ajuntament que varen aprovar això perquè suposo que deu estar aprovat, ho devien consultar a l'arquitecte municipal i algú d'obres, a més ara penso que hi ha enginyer i tot. No obstant tot això em vaig creure que si fessin una pavimentació damunt de les llambordes fàcilment es trencaria, només serien els junts, la resta s'hauria de fer molt gruixut, la qual cosa també costaria molts bitllets. Si només es fes una mica de «paso ligero» tindriem el mateix problema que tenim a hores d'ara. Si els carrers s'haguessin cuidat més no dirien que estan malament. Me'n recordo que a Reus es posava empedrat, però al cap d'un parell d'anys es passava amb una pala de ferro a resseguir els llocs que estaven malament, ja que el terreny en no ser compacte aguanta més en uns llocs que en d'altres, ho omplien d'arena, etc. El manteniment no s'ha fet mai ni me n'he assabentat perquè naturalment jo, com tots els riudomencs, em passejo pels carrers. Em penso que l'Ajuntament abans de tirar-ho endavant deu haver-se assessorat bé dels pros i dels contres ja que costarà un bon «pico» l'arranjament dels carrers en aquestes condicions.

Per a mi l'erro ha estat no tenir-ne cura, puix que la pavimentació ha d'estar molt ben feta, aquí tenim per exemple el carrer de sant Antoni que ha fallat. Això ho veig problemàtic, fóra diferent que l'empedrat es pogués abaixar un pam, aleshores hi hauria una solera efectiva i forta, però també costaria molts diners. Jo em penso que tenen ganes de fer una pavimentació així «a boleo» i això no pot durar».

Rosend BONET i BERTRAN

Alcalde de Riudoms durant el període 1960-1965.

Quart tinent d'alcalde i regidor de policia urbana en la legislatura 1979-1983.

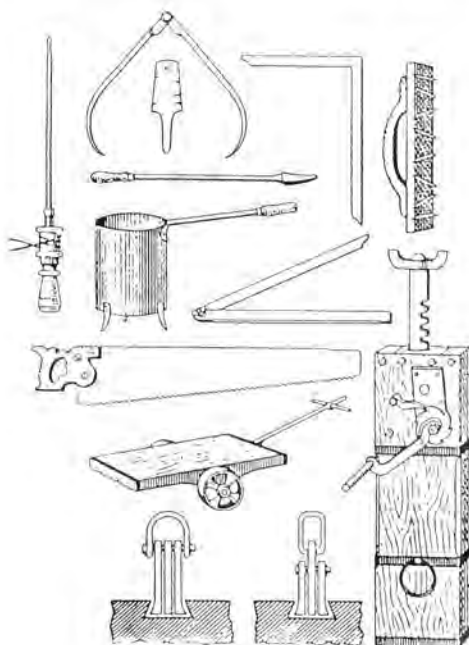
Conseller-president de la comissió informativa de circulació i medi ambient i delegat per a la mateixa àrea per l'alcalde en la present legislatura (1983-).

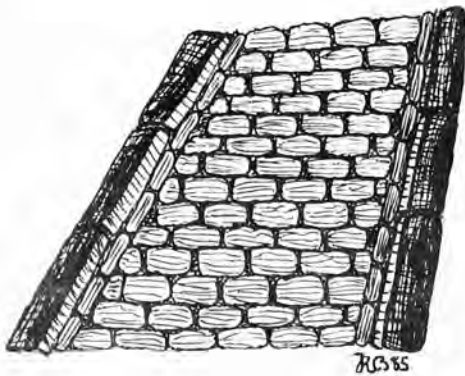
«Les nostres vies urbanes són suficientment adequades a la circulació que hi ha avui, els carrers que tenim fets no podem aixamplar-los. Quan a la pavimentació, per a mi és perfectament vàlida la que avui tenim, és una cosa perdurable i bastant típica dels pobles de Catalunya, feta amb una pedra de les nostres serralades. Considero que està força bé. Si causa algun inconvenient a la moda de les senyores (concretament als talons de les sabates), no crec que això sigui motiu suficient per aixecar tot un empedrat o reformar-lo. A més tenim l'experiència de poblacions més grans i properes com pot ésser Reus que damunt les llambordes hi han posat una pavimentació més moderna: asfalt, aglomerat o el que sigui i ha donat un resultat fatal i desastrós, ja que s'aixeca, aleshores s'han d'alçar les voravies perquè sinó

el moment que baixen aigües de pluja puguen pel damunt de les voreres, els vianants s'han de posar dins el portal de les cases, etc... tot això és un inconvenient. Conservar el que tenim és gairebé una obligació, ni molt menys es-tic contra el progrés, però considero innecessari el projecte. Una altra cosa és que es construeixin nous paviments amb altres sistemes, puix que aquell actualment és impossible de fer pel seu cost elevat i per la inexistència de gent que ho fes. Avui per tant es fa un sistema més ràpid i econòmic, potser degut al tipus de construcció existent. L'empedrat que ara tenim als carrers és idoni a les cases, fa conjunt, s'han modernitzat habitatges en carrers on hi ha llambordes, però no hi fan cap lleig. Sempre m'adapto al que diu la majoria, però en aquest cas no hi veig una necessitat peremptòria, em penso que aquestos diners es poden invertir en d'altres coses més urgents. Exposo la meua opinió que crec és bastant realista, no vaig contra res.

Difícilment recordo que s'hagin arranjat mai, alguna vegada quan hi ha hagut un desperfecte gros: pluges, esfondrament d'una clavaguera, llavors s'ha realitzat; però allò de dedicar-hi un temps, unes quantitats per a la conservació dels carrers... potser ho desconec, però no ho crec. Quan vaig ser alcalde me'n recordo que fèiem venir uns especialistes per anivellar els carrers, ja que aquí no se sabia fer això, és a dir poquíssimes vegades i fa més de vint anys.

Tenen bastant de raó els que sostenen que no es toqui l'empedrat, malgrat que la raó total i absoluta no la té mai ningú. No comparteixo prou bé l'opinió dels meus companys de consistori, crec que és innecessari i

Dibuix de Joan R. Corts.

fent-ho no ho embelleïrem més. Em dóna la sensació que posarem un pedaç nou a una cosa que és vella i això sempre resulta malament. No els manca raó als que volen que es conservi una cosa que és patrimoni natural de Riudoms i no sols a Riudoms. Conec una mica qui fa la conservació a Reus: són dos o tres homes a punt de jubilar-se que quan faltin dubto que en trobin d'altres per seguir fent aquesta tasca».

Marc TORRES i FERRAN

Alcalde de la legislatura 1979-1983.

«Penso que no té la prioritat en l'ordre en què s'estableix i que malgrat les raons justificatives hi podria haver altres obres més necessàries que asfaltar els carrers que estan empedrats (que són els que configuren el casc vell del poble). La solució no és la que més s'hi adapta ja que perd les característiques del seu entorn, fóra diferent si el trànsit fos molt continuat i necessàriament més ràpid (que no és aquest el cas), llavors s'hauria de sacrificar davant dels inconvenients que se'n podrien derivar. Jo personalment cercaria altres solucions que conservessin una harmonia urbanística, això s'ha fet en molts indrets, hi ha moltes poblacions que sacrifiquen el trànsit, el cost de les obres, etc. També es parla d'altres viles o ciutats que han seguit aquest procediment, però és que també n'hi ha moltes que continuen la seva conservació!

En la meua legislatura es varen arranjar carrers asfaltats perquè el seu estat era precari i la seva durada s'havia esgotat, d'altres en llocs d'aixample que es feren nous els construïrem amb formigó, que si bé el seu cost és més alt la seva durada és molt més llarga i l'experiència del que hi havia fet en aquest sistema avui encara es pot constatar.

Jo veig que sempre és important obrir un corrent de diàleg, cosa que no és fàcil, rebutjant el que pot assemblar-se a un enfrontament. La raó no és mai absoluta d'una de les parts i cal cercar-la deixant de banda altres motivacions. El poble deu estimar i voler el millor, s'estigui en un lloc o en un altre».

Humbert MALLAFRÉ i CROS

Alcalde de Riudoms en l'actual legislatura (1983—)

«En els primers contactes que vàrem tenir en formar part del Consistori es va parlar dels carrers empedrats, vàrem coincidir que bastant de gent es queixava del mal estat d'aquestos. Quan va ésser el moment de triar una obra per al Pla d'obres i serveis del 1984, tots onze coincidírem que es podrien asfaltar o cimentar els carrers empedrats, pensant que es faria una gran millora al poble.

Des del moment en què uns senyors fan uns recursos o al·legacions al projecte és perquè deuen creure que defensen quelcom i amb raó, jo així ho crec. Però penssem que aquestes al·legacions no tenen prou pes com per aturar un projecte que al seu moment fou recolzat per tot el Consistori i va estar exposat al públic. Aquests dos recursos van ser presentats sense l'acord d'una reunió general de socis. S'ha pogut comprovar que una majoria d'aquestos socis aproven que s'asfaltin o cimentin els carrers empedrats. Fins avui es pot veure les poques cartes rebudes, malgrat haver estat incitats a fer les cartes de protesta.

Com he dit abans no s'ha pres cap mesura per arranjar-los ja que des del primer moment vàrem creure que la cimentació o l'asfaltament era la bona solució». 15